

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV TYSVÆR KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Tysvær?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Tysværs økonomi fant. Og Tysvær har en interessant tvist: en kommune med tjukk sparekonto og pene overskudd, som likevel driver tjenestene sine dyrere enn den burde — og som selv sier at det ikke kan fortsette.

33 %

så stor er sparekontoen målt mot årsinntekten — blant de tjukkeste i landet. Tysvær ser velstående ut

7 av 7

men kommunen bruker mer enn forventet på *alle* sju tjenesteområder. Den driver dyrere enn behovet tilsier

111 %

lånet tilsvarer mer enn en hel årsinntekt, og store byggeprosjekter (et nytt «Helsekvartal») øker det videre

Tenk på kommunen som en husholdning: Tysvær «tjener» godt — skatt, statlige overføringer, og i tillegg en pen ekstraintekt fra utbytte i et kraftselskap og renter på en stor sparekonto. Familien har derfor bygd opp en solid bufferkonto. Men når man ser på selve hverdagen, bruker familien **mer enn nødvendig på nesten alle utgiftene** — særlig på pleie av de eldre. Overskuddet kommer i stor grad fra kraftutbyttet og rentene, ikke fra at hverdagsdriften går rundt. Familien har også tatt opp store lån for å bygge nytt. Derfor sier den selv at dette «ikke er bærekraftig over tid» og har satt i gang en innstrammingsplan kalt TK 2030. Det er omtrent det som skjer i Tysvær nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og revisjoner). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Tysvær bruker mer enn forventet på alt — mest på eldreomsorg

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Tysværs faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Eldreomsorg og hjemmetjenester	21 mill. mer	Det dyreste unntaket — og det vokser raskt. Les neste side
Grunnskole	19 mill. mer	Over forventet — men karakterene er gode
Sosialhjelp m.m.	19 mill. mer	Over forventet, men på vei ned fra året før
Barnehage	14 mill. mer	Over forventet, stabilt
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	11 mill. mer	Over forventet, og økende
Administrasjon («byråkratiet»)	6 mill. mer	Litt over forventet
Barnevern	1,5 mill. mer	Nesten akkurat som forventet

Det gjennomgående: Tysvær bruker mer enn forventet på *alle* sju områdene. Kommunen sier det selv i sin egen årsmelding: tallene viser at den «drifter betydelig dyrere enn gjennomsnittskommunen». Det betyr ikke at noen sløser — det betyr at det er en mulighet for å drive smartere. Tyngst er eldreomsorgen, som koster 21 millioner mer enn forventet og øker raskt.

Regnestykket viser altså en kommune som driver **dyrere enn behovet tilsier, over hele linja**. Hvorfor er det ofte ikke et tegn på dårlig styring, men på ting som henger sammen med befolkningen, bygningene og historien. Det viktigste enkeltområdet — den dyre eldreomsorgen — forklarer vi på neste side.

Hvorfor koster eldreomsorgen så mye mer enn forventet?

Eldreomsorgen er Tysværs dyreste unntak: 21 millioner mer enn forventet i 2025, nesten seks ganger så mye som året før. Det handler ikke om at kommunen kaster bort penger. Forklaringen ligger i hvordan tjenesten er bygd opp — og i at det kommer mange flere eldre.

- **Dyre sykehjemsplasser.** Hver institusjonsplass koster rundt 2,4 millioner kroner i året, og kommunen har en relativt høy andel eldre på langtidsopphold. Tunge brukere krever mye bemanning, og driften er svært lønnstung.
- **Vekst i hjemmetjenesten.** Flere innbyggere får hjelp hjemme, og det koster. I 2023 brukte helse- og omsorgsområdet nesten 14 millioner mer enn budsjettet, mest på sykehjem og hjemmetjeneste.
- **En kraftig eldrebølge er på vei.** Antallet innbyggere over 67 år ventes å øke med rundt **30 prosent** fram mot 2034. Samtidig blir det **færre barn**. Det betyr at presset på eldreomsorgen vil fortsette å vokse i mange år framover.

Kort sagt: Eldreomsorgen er dyr fordi sykehjemsplassene er kostbare, hjemmetjenesten vokser, og det kommer stadig flere eldre. Kommunen mener selv at et planlagt nytt «Helsekvartal» er nødvendig for å kunne drive eldreomsorgen mer effektivt i framtiden — altså å samle og modernisere tjenesten i nye lokaler.

Et område kommunen følger ekstra nøye: Kontrollutvalget — de folkevalgte som passer på pengebruken — har satt «dimensjonering av helse og omsorg» og «sykefravær» øverst på lista over hva som skal granskes de neste årene. Sykefraværet blant kommunens ansatte er totalt sett høyt (rundt 9 prosent når man teller alt), høyest nettopp i helse og omsorg. Det er en erkjent utfordring som koster penger i vikarer og overtid.

Eldreomsorgen er altså ikke et tegn på sløsing, men på en kommune som står foran en stor og varig demografisk utfordring. Den løses ikke ved enkle kutt, men ved å planlegge for at det blir mange flere eldre — og færre barn — i årene som kommer.

Rik på papiret — men overskuddet kommer fra kraft og renter

33 %

sparekontoen
(«disposisjonsfondet») målt mot
årsinntekten — blant de tjukkeste
i landet

+6 %

kommunen gikk med pent
overskudd — men mye av det
kommer fra kraftutbytte og
renter, ikke fra driften

111 %

lånet tilsvarer mer enn en hel
årsinntekt — og store
byggeprosjekter øker det videre

Her er den ærlige historien. Tysvær *er* velstående. Men overskuddet er ikke det det ser ut som ved første øyekast.

Overskuddet som kommer fra kraft og renter

Tysvær eier en andel i kraftselskapet Haugaland Kraft. I 2023 ga det et utbytte på 34 millioner kroner — 10 millioner mer enn ventet. I tillegg hadde kommunen store penger i banken, som ga 32 millioner i renteinntekter. Til sammen er dette en svært stor del av overskuddet. Problemet er at **selve tjenestedriften samtidig gikk med underskudd** — det var kraftutbyttet og rentene som reddet regnskapet. Kraftutbytte og renter svinger fra år til år, og kommunens egen ledelse advarer mot å lene seg for tungt på dem. Sparekontoen er altså reell, men overskuddet hviler på inntekter som kan falle bort.

Høy gjeld og en innstrammingsplan

Samtidig har Tysvær store lån — gjelden tilsvarer mer enn en hel årsinntekt. Og den vil vokse: kommunen planlegger å investere rundt **1,5 milliarder kroner i 2026–2029**, der det nye Helsekvartalet alene koster rundt en milliard. Store investeringer betyr mer renter og avdrag, og dermed mindre handlingsrom. Derfor har kommunen vedtatt en innstrammingsplan, **TK 2030**, der 2026 omtales som «handlingens år». Planen handler om å redusere utgiftene gjennom naturlig avgang (færre nyansettelser når folk slutter), mindre konsulentbruk og en gjennomgang av hvilke oppgaver kommunen skal gjøre.

Inntektssiden: Tysvær har eiendomsskatt bare på næringseiendom — ikke på vanlige boliger — og den utgjør bare rundt 1 prosent av inntektene. Reglene rundt denne skatten er dessuten usikre. Det betyr at kommunen har et smalt og litt usikkert inntektsgrunnlag, og i liten grad kan «tjene seg ut» av problemet. Hovedsvaret må komme fra innstramming på utgiftssiden — altså TK 2030.

Det ærlige bildet er altså verken «Tysvær er styrtrik og uten problemer» eller «Tysvær er blakk». Det er en velstående kommune med en tjukk sparekonto og pene overskudd som hviler på

kraftutbytte og renter, mens selve hverdagsdriften går for dyrt — og som derfor selv har bestemt seg for å stramme inn før det blir for sent.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 hadde Tysvær et solid overskudd (**pluss 6 %**) — godt over det anbefalte nivået. Men mye av det kommer fra kraftutbytte og renter, ikke fra at selve tjenestedriften går rundt.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Tysvær: 33 % — blant de tjukkeste i landet. Den er reell, men er bygd opp via kraftutbytte og renter, ikke via stram drift.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Tysvær rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at Tysvær bruker mer enn forventet på alle sju tjenestoområdene.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Tysværs gjeld tilsvarende rundt 111 % av en hel årsinntekt — høyt, og en viktig grunn til at kommunen strammer inn. (Kommunen selv regner på en litt annen måte og kommer til 81 %, men bildet er det samme: høy gjeld.)

Kraftutbytte

Tysvær eier en andel i kraftselskapet Haugaland Kraft og får utbytte derfra. Dette, sammen med renteinntekter på en stor bankkonto, er det som løfter kommunens overskudd — men det svinger med kraftpriser og rente, så kommunen advarer mot å stole for mye på det.

TK 2030

Kommunens egen innstrammings- og omstillingsplan, som skal redusere utgiftene fram mot 2030. Kommunedirektøren kaller 2026 «handlingens år» — året da plan blir til handling.

Helsekvartalet

Et stort planlagt byggeprosjekt (rundt 1 milliard kroner) som skal samle helse- og omsorgstjenestene i nye lokaler. Kommunen mener det er nødvendig for å drive eldreomsorgen mer effektivt i framtiden — men det driver også opp lånegjelden på kort sikt.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Tysværs egne årsrapporter og budsjetter, statlige tilsyn og kontrollutvalgets rapporter. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil. Merk: kommunens årsmelding for 2024 og 2025 lå i en nettportal som ikke lot seg hente direkte, så enkelte finanstall bygger på 2023 og budsjettet for 2026.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mer enn forventet», betyr det ikke at noen sløser — det kan være en indikasjon på at kommunen kan drive smartere, eller skyldes forhold kommunen i liten grad styrer (mange eldre, skolestruktur, flyktningbosetting). Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.